



Året i Ekokommunen

”Vi kan både äta kakan och ha den kvar” Ja, så kan det faktiskt fungera i en ekokommun. Att bygga ett modernt hållbart samhälle, som inte förbrukar mer resurser än vad naturen återskapar, kräver tid och tålamod. Det är ett spännande arbete med stora utmaningar. Kretsloppsplanens mål uppnås i stora drag enligt tidsplanen.

Till framstegen under 2003 hör arbetet med energieffektivisering, byggplanering, fria busskort för skolungdomar och ett ökat antal Grönflagg-certifierade skolor. Fortsatta förbättringsområden är införande av förnyelsebara bränslen till transporter och uppvärmning, inköp av ekologisk mat och tydligare ställda miljökrav i kommunens upphandlingar. Nämndernas besparingsfokus har dock drabbat miljöarbetet så att vissa miljöprojekt och goda exempel har lagts ner. Det goda exemplet makt är en av de viktigaste drivkrafterna för att nå förändring. Världens ögon riktas allt mer mot Gotland och våra miljöprojekt, därför är det extra viktigt att inte tappa fokus mot målet, ett hållbart Gotland.

Mycket arbete har lagts ned på att göra kommunens upphandlingar mer miljövänliga. Miljökraven har inte alltid kommit med fullt ut i upphandlingarna därför att det är svårt att ställa rätt krav.

Miljökraven innebär ofta dyrare varor och tjänster. Ibland finns det inte heller tillräckligt med tid och resurser för att ställa bra miljökrav och utvärdera effekten av dem. Genom offentlig upphandling har kommunen möjligheter att påverka utvecklingen mot ett hållbart samhälle.

Under året beslutade fullmäktige på nytt om att öka andelen inköpta ekologiska livsmedel. Då särskilda medel ännu inte har öronmärkts för detta har köken inom skol- och vårdförvaltningarna inte kunnat prioritera eko-livsmedel i ökad omfattning. Lövsta och folkhögskolan är ändå ett par exempel på verksamheter som inom egen budget lagt 30 % respektive 10 % av livsmedelsinköpen på KRAV-godkända varor. Redovisningssystemet döljer säkert flera goda exempel. Det är viktigt att alla verksamheter konterar eko-inköpen på rätt sätt så att uppföljningen blir möjlig. De ekologiska inköpen uppgår idag till drygt 4 % av kommunens livsmedelsbudget.

Kommunens satsning på RME (rapsbränsle till bilar) har avstannat. Detta beror dels på att RME-priset varit för högt och dels på grund av de höga skatterna för dieselfordon. Som följd av kommunens minskade RME användning har ett av öns tre RME-tankställen stängt (Slite) och de andra ligger i farozonen. Kommunen har en viktig roll som föregångare.

Årets ekodag hade temat ”Från vision till hållbar utveckling” och genomfördes med stiftelsen Det naturliga stegets grundare Karl-Henrik Robért som talare. I seminariet deltog speciellt inbjudna politiker, ledande tjänstemän och andra viktiga grupper för ekokommunarbete.

Under våren anordnades en studieresa till goda exempel inom ekokommunen med samtliga kommunalråd. Dessa studieresor eller eko-safaris är en viktig del i den fortlöpande miljöutbildningen som bör finnas inom kommunen. Information om ekokommunens grunder har ingått i den årliga chefsutbildningen. Däremot har målet att erbjuda alla kommunanställda grundläggande miljöutbildning inte kunnat uppfyllas på grund av resursbrist.

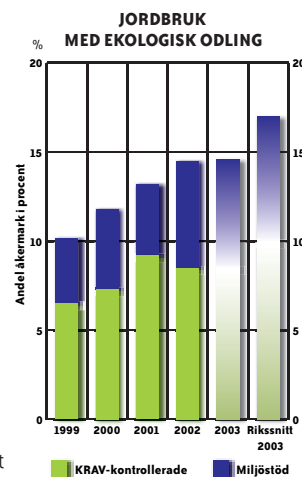
Ekokommunpriset gick till fastighetsavdelningen på tekniska förvaltningen för ett omfattande arbete med omställning till förnyelsebar energi och ett målinriktat arbete med energieffektivisering i fastighetsbeståndet.

ÖVERGRIPANDE NYCKELTAL FÖR GOTLAND:

Dessa nyckeltal gäller för Gotland som geografiskt område och har inte alltid någon direkt koppling till kommunala verksamheter. Kommunen har endast en begränsad möjlighet att påverka dessa nyckeltal, de bestäms av andra verksamheter på ön.

Andelen jordbruk med EU:s miljöstöd för ekologisk odling på Gotland i förhållande till total odlingsareal under åren 1998-2003. Statistiken för andelen KRAV-kontrollerat jordbruk för år 2003 är ännu inte färdig. Uppgiften redovisas därför som suddig stapel som utgår från 2002-års uppgift.

(Källa: KRAV samt Länsstyrelsen på Gotland)

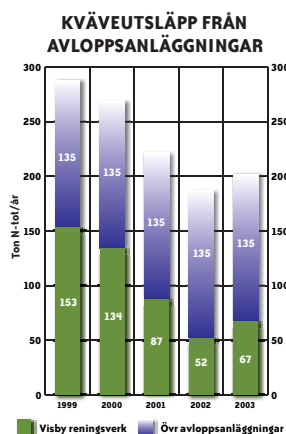


Jordbruk med ekologisk odling

Av 86 394 ha odlingsareal på Gotland är idag 12 700 ha ekologiskt odlad mark, vilket utgör 14,7 %, av dessa är ca 7 300 ha KRAV-kontrollerade. Andelen ekologiskt odlad mark i Sverige uppgick under 2003 till ca 17 % av den odlade arealen. Den andel som enbart utgörs av miljöstöd från EU kan i flera fall vara vall som inte odlas aktivt. Att jordbruket är ekologiskt innebär bland annat att odlingen sker utan tillsatser av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel.

Visar ton kväveutsläpp (N-tot) per år från Gotlands avloppsanläggningar. Uppgifterna för Visby reningsverk är direkta mätvärden. Uppgifter om övriga kväveutsläpp från avloppsanläggningar på Gotland bygger på ungefärliga beräkningar.

Källa: Tekniska förvaltningen.

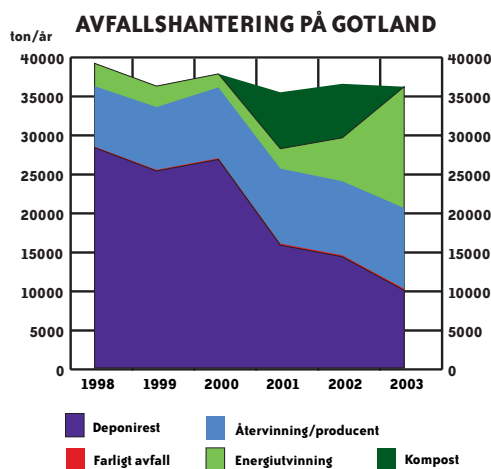


Kväveutsläpp till Östersjön från Gotlands avloppsanläggningar

Diagrammet visar hur stort läckaget av kväve till Östersjön bedöms vara från Gotlands avloppsanläggningar. Visby reningsverk är Gotlands största reningsverk. Här renas mer än hälften av öns avloppsvatten. Från och med 2002 är verkets kväverening fullt utbyggd, vilket avspeglas i de minskade kväveutsläppen. Under 2003 har dock vissa störningar i reningsverkets kväverening orsakat högre kväveutsläpp.

Cirka 10 000 fastigheter på Gotland har enskilda avlopp som inte är anslutna till kommunens VA-system, dessa fastigheter står för drygt 90 ton kväve per år. Dessutom tillkommer drygt 40 ton kväve per år från mindre kommunala avloppsanläggningar. Sammantaget blir detta ett ungefärligt värde på 135 ton per år.

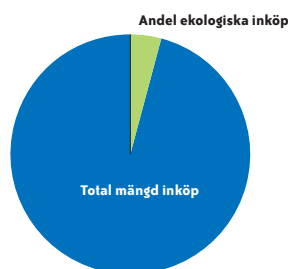
MILJÖ



Återanvändning och återvinning av avfall

Insamling av återanvänd- och återvinningsbart avfall samt farligt avfall ökar hela tiden på Gotland. Under 2003 har det osorterade hushållsavfallet skickats till Norrköping för förbränning. Den tidigare redovisade komposteringen vid Bedminsteranläggningen utgår från och med 2003. Mängden deponerat avfall har minskat rejält, återvinningen och energiutvinningen har ökat då komposteringen vid Bedminster försvunnit. Den viktiga insamlingen av farligt avfall ökar ännu, eftersom andelen är så liten märks den knappt i diagrammet. (röd markering)

24



Andel ekologiska livsmedel som köps in till kommunens förvaltningar.

Andel ekologiska livsmedel till kommunens verksamheter.

Under 2003 har kommunens verksamheter köpt ekologiska livsmedel för ca 1,8 mkr. Totalt köps livsmedel för ca 41 mkr per år. Andelen ekologiska varor är drygt 4 %. Alla ekologiska inköp syns tyvärr inte i redovisningssystemet. Med förbättrade rutiner av redovisning och uppgifter från leverantörer kanske andelen visar sig vara större.

Nätverksarbete, lokalt och internationellt

Nätverken "Förvaltningarnas miljöansvar" och "Miljörådet" har genomfört planerad mötesverksamhet under året samt deltagit respektive varit medarrangör i olika arrangemang. Miljörådet höll i maj ett offentligt möte med rubriken "En energirik kväll i Almedalsbiblioteket". Goda exempel presenterades samt problem och möjligheter på energiområdet diskuterades.

SOLLET, ett projekt för att öka användningen av solvärme och pelletsbränsle, beviljades EU-stöd under 2003. Under november genomfördes en fyra dagars solfångar- och pelletskampanj på Gotland. Projektets demonstrationsanläggningar på Gotland är Tingsbrogårdens äldreboende och Toftagården.

En biogasförening har bildats i anslutning till Lövstas utveckling av biogas i lantbruket. Tjänstemän från kommun, länsstyrelse, Energibyrå och LRF har under året samverkat med intresserade lantbrukare för att bygga upp ett projekt kring utveckling av biogas som binäring i lantbruket på ön.

EcoInsight, det gotländska NUTEK-stödda miljö nätverket, har under året arbetat med kompetensutveckling på miljöområdet. Målet är att skapa en kommersiellt gångbar nisch inom besöksnäringen genom att ta emot studiegrupper intresserade av miljö och hållbar samhällsbyggnad. Kommunen ingår i nätverket som besöksvärd, flera viktiga besöksmål finns inom de kommunala verksamheterna. Se gärna www.ecoinsight.info

Ekokommunföreningen SEkom höll årsmöte i Helsingborg i april. I augusti bjöd Övertorneå, som 20-årsjubilerade som ekokommun, in till ett inspirerande seminarium kring ekokommunernas roll i den hållbara utvecklingen.

Lokalt investeringsprogram (LIP)

Ett mindre investeringsprogram för tiden 2001–2004 skall ge stöd till GotlandsHem, Gröna Gråbo och ökad kompostering av grovavfall i kommunen. Folkbildningsprojektet Gröna Gråbo och GotlandsHems arbete med att bygga bort sopnedkassen har pågått under året.

Gröna Gråbo

Projektet som ska ge bättre miljö och miljötankande i Gråbo-området har fortsatt under 2003. Under våren invigdes till exempel Gråbohusets ekologiska fotavtryck, en interaktiv pedagogisk modell som visar de olika marktyper som Gråbohuset tar i anspråk för att försörja verksamheterna i huset. Webbportalen Gråboportalen fortsätter att utvecklas, se www.graboportalen.info

Övrigt

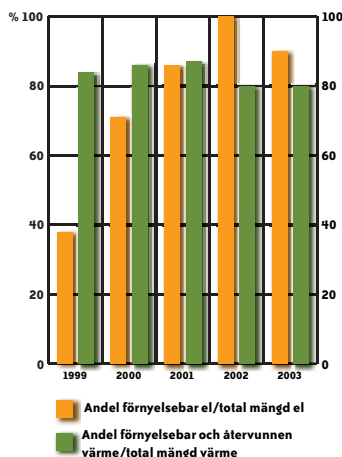
En ny skärmutställning för att presentera ekokommunens grundläggande budskap togs fram till utställningen på nya Gotlandsfärjan i Stockholm. Den har också använts i samband med Gråbofestivalen och i Almedalsbiblioteket.

Ekogruppen har medverkat i de flesta programmen i lokalradions miljö- och teknikprogram Radio Luna under 2003.

GOTLANDS KOMMUN SOM ORGANISATION

Dessa nyckeltal berör kommunens verksamheter och är därmed lättare att påverka.

ANDEL FÖRNYELSEBAR EL- OCH VÄRMEENERGI SOM ANVÄNDS INOM KOMMUNENS FÖRVALTNINGAR

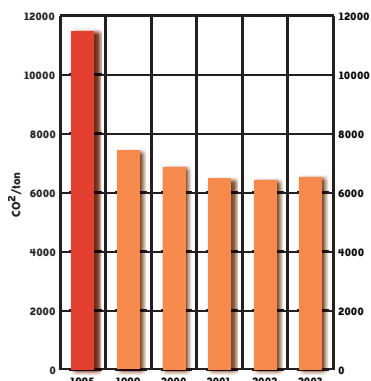


Visar andelen förnyelsebar elenergi samt andelen förnyelsebar värmeenergi som köps in till kommunens förvaltningar i procent (Källa: Tekniska förvaltningen och GEAB)

Andelen förnyelsebar elenergi samt förnyelsebar- och återvunnen värmeenergi som används inom kommunens förvaltningar

Kommunens uppvärmningskostnader utgjordes 2003 av 72 % fjärrvärme, 18 % biobränslen och 10 % olja. Andelen förnyelsebar och återvunnen energi i kommunens värmesystem uppgick därmed till 80 % under 2003. Från och med 2002 var 100 % av elen till kommunens fastigheter märkt med "BRA MILJÖVAL". Men under 2003 köptes vanlig konventionell el till gatubelysningen (ca 6 GWh) eftersom tidigare gällande vindelavtal upphörde. Detta minskar kommunens BRAMiljövalel till 90 %. Till återvunnen energi värmeenergi räknas spillvärme från Cementa och deponigas från Visby avfallsdeponi.

KOLDIOXIDINDEX FÖR KOMMUNENS FÖRVALTNINGAR



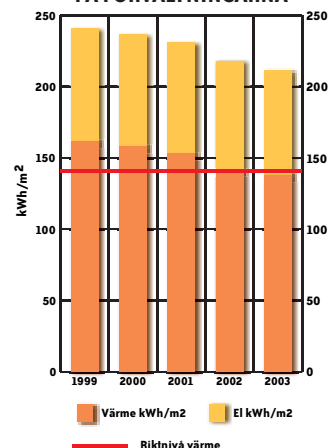
Visar kommunens årliga utsläpp av koldioxid från fossila bränslen i ton CO₂ per år jämfört med startåret 1995 (11 500 ton), ju lägre tal desto bättre.

(Källa: Gotlands kommun och GEAB)

Koldioxidutsläpp från kommunens verksamheter

Utsläppen av fossilt koldioxid från kommunens förvaltningar har minskat med åren med undantag från 2003 då CO₂ utsläppen ökar något igen. Den tidigare minskningen beror fortfarande på satsningar på biobränslen i fjärrvärmeproduktionen men även på ökade satsningar på pellets och fliseldning samt ökad användning av bränslesnåla leasingbilar. Under 2003 har GEAB eldat mer med olja i fjärrvärmelanläggningarna och CO₂ talet stiger något. Mellan åren 1998-2003 har mängden inköpt eldningsolja till uppvärmning av vissa av kommunens verksamheter minskat från 1593 m³ till 585 m³. Observera att nyckeltalet inte ger någon exakt bild av de klimatpåverkande utsläppen utan visar en trend.

ANVÄNDNING AV EL- OCH VÄRME PÅ FÖRVALTNINGARNA



Visar värme- och elförbrukning per kvadratmeter och år i kommunens fastigheter. Värdena är graddagskorrigerade för att inte väderleken ska påverka resultatet.

(Källa: Tekniska förvaltningen)

Användning av el och värme på förvaltningarna

Fastighetsavdelningens nya effektmål för maximal värme och elanvändning är 140 respektive 70 kWh/m² år. Högre värden kan förklaras med sämre byggnader eller dåliga styr- och reglerrutiner. Av diagrammet för kommunens lokaler kan man utläsa att energin för värme fortsätter att minska. Minskningen beror på målinriktade åtgärder i fastighetsdriften. Elen minskat något men här finns mer att göra.